Identifying the dimensions of the impact of burial of the dead in blessed monuments

Mahdi Esnaasharan[1]
Faezeh Taghipour[2]
Leila ghassabi[3]

Abstract

The present study aims to identify the effects of burying the dead in Imamzadegan, and is applied-developmental in terms of purpose and qualitative in terms of implementation method. Initially, the role and impact of graves in Imamzadegan was investigated through documentary and library studies. Then, to compile the dimensions, semi-structured interviews were conducted with 26 managers, pilgrims, residents, and businessmen. Data analysis was conducted using open, axial, and selective coding methods, and finally six dimensions of influence were identified, which are:

1 - Cultural and social dimension: identity and belonging, social participation, culture and tradition, and social psychology.

2-Economic dimension: pilgrimage economy, land economy, employment and income.

3 -Environmental dimension: ecosystem, waste management, environmental health.

4 -Legal and management dimension: legal framework, urban management, citizen participation.

5 -Physical and spatial dimension: urban design, transportation and land use.

6 -Psychological dimension: Psychology of grief and spiritual experiences.

Keywords: Cemetery, blessed monuments, Urban Management, Islamic Culture.

1. PhD in Media Management, Islamic Azad University, Isfahan Branch (Khorasgan), Iran.
esnaashar@gmail.com

2. Associate Professor, Department of Communication Sciences, Faculty of Humanities, Isfahan (Khorasgan) Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran.
f.taghipour@khuisf.ac.ir

3. Library and Research Expert at the Faculty of Quranic Sciences, Isfahan.
ghasabi@quran.ac.ir

فصل نامه علمی مطالعات بقاع و اماکن متبرکه
السنة الثانية | العدد ٦ | الصّيف ١٤٤٦

معرفة أبعاد تأثير دفن الموتى في المواقع المقدسة

مهدی اثنی عشران[١]
فائزه تقی پور [٢]
لیلا قصابی[٣]

الخلاصة

الهدف من هذه الدراسة هو تحديد آثار دفن الموتى في مقابر الإمام زاده، من حيث غرضها التطبيقي التنموي، ومن حيث أسلوب تنفيذها. وقد بحثت الدراسة دور المقابر وأثرها في إمام زاده من خلال دراسات وثائقية ومكتبية، ثم أجرت مقابلات شبه منظمة مع ٢٦ من المديرين و الزوار والمقيمين ورجال الأعمال لجمع البيانات. تم إجراء تحليل البيانات باستخدام أساليب الترميز المفتوحة والمحورية والانتقائية، وفي النهاية، تم تحديد ٦ أبعاد للتأثير، بما في ذلك: ١- الثقافي والاجتماعي: الهوية والانتماء، والمشاركة الاجتماعية، والثقافة والتقاليد، وعلم النفس الاجتماعي؛ ٢- الاقتصادي: اقتصاد الزيارة، واقتصاد الأرض، والتوظيف والدخل؛ ٣- البيئي: النظام البيئي، وإدارة النفايات، والصحة البيئية؛ ٤- القانوني والإداري: الإطار القانوني، والإدارة الحضرية، ومشاركة المواطنين؛ ٥- المادي والمكاني: التصميم الحضري، والنقل، واستخدام الأراضي؛ و٦- النفسي: علم نفس الحزن والتجارب الروحية.

الكلمات المفتاحية: المقابر، المواقع المقدسة، الإدارة الحضرية، الثقافة الإسلامية.

١. الدكتوراه في إدارة الإعلام، جامعة آزاد الإسلامية، فرع أصفهان (خوراسكان)، إيران.
esnaashar@gmail.com
٢. أستاذ مشارك، قسم علوم الاتصال، كلية العلوم الإنسانية، فرع أصفهان (خوراسكان)، جامعة آزاد الإسلامية، أصفهان، إيران f.taghipour@khuisf.ac.ir
٣. خبير في المكتبات والبحوث في كلية العلوم القرآنية، أصفهان.
ghasabi@quran.ac.ir

شناسایی ابعاد تأثیر دفن اموات در بقاع متبرکه

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۵/۱۷ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۳/۲۰

مهدی اثنی عشران[۱]
فائزه تقی پور[۲]
لیلا قصابی[۳]

چکیده

پژوهش حاضر با هدف شناسایی تأثیرات دفن اموات در امامزادگان ، از نظر هدف کاربردی-توسعه‌ای و از نظر شیوه اجرا کیفی بود. در ابتدا با مطالعه اسنادی و کتابخانه‌ای به بررسی نقش و تأثیر قبور در امامزادگان پرداخته و سپس با براي تدوين ابعاد با ۲۶ نفر از مدیران ، زائران ،ساکنان و کاسبان مصاحبه نیمه ساختار یافته انجام گرفت .تحلیل داده‌ها با روش کدگذاری باز, محوری و انتخابی انجام شد و در نهایت ۶ بعد تأثیرات که شامل: ۱- فرهنگی و اجتماعی : هویت و تعلق ،مشارکت اجتماعی،فرهنگ و سنت و روانشناسی اجتماعی ۲-اقتصادی : اقتصاد زیارتی ،اقتصاد زمین، اشتغال و درآمد ۳- زیست محیطی: زیست بوم، مدیریت پسماند، بهداشت محیط ۴- قانونی و مدیریتی: چارچوب قانونی، مدیریت شهری، مشارکت شهروندان ۵- کالبدی و فضایی: طراحی شهری، حمل و نقل و کاربری زمین ۶-روانشناختی: روانشناسی سوگ و تجارب معنوی، بود احصاء گردید.

واژگان کلیدی: آرامستان، بقاع متبرکه، مدیریت شهری، فرهنگ اسلامی

۱. دکترای مدیریت رسانه، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اصفهان (خراسگان)، ایران.
esnaashar@gmail.com
۲.. دانشیار گروه علوم ارتباطات،دانشکده علوم انسانی،واحد اصفهان(خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی،اصفهان،ایران.
f.taghipour@khuisf.ac.ir
۳.. کارشناس کتابخانه و پژوهش دانشکده علوم قرآنی اصفهان.
ghasabi@quran.ac.ir

مقدمه

حیات هر انسانی بدون استثنا پایانی دارد و آن پایان چیزی جز مرگ نخواهد بود ، آخرین منزل هر انسان در این دنیا آرامگاه اوست، آرامستان در تعریف دقیق عامل اصلی و آغازگر معماری و ایجاد فـضایی فرهنگی در شهرهاست. بسیاري معتقدند که معماری با آرامگاه و مقابر آغاز می‌گردد. (نوروزي فرد, ۱۳۸۵: ۱) .ساخـت مقابر در معماری دوران اسلامی بـه‌عنوان جلوه‌ای از بـاورها و آیین‌های مربوط به پاسداشت مردگان، توام با سایر بناهای مذهبی دیگر از جمله مســـاجـد آغـاز شـــد و تقریبـا بـه موازات آن پیش رفت (حسینی, ۱۳۸۹: ۵۸).

انتخاب مکان آرامگاه برای هر انسان بالأخص مسلمانان از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است، مسلمانان اغلب در زمان حیات مکان دفن خود را وصیت می‌کنند، پس از مرگ نیز بستگان متوفی به این موضوع اهمیت داده و در تلاش هستند مکانی در خور شأن و شخصیت میت جهت دفن مهیا کنند، هر چند که وصیتی نیز در کار نباشد، اماکن متبرکه و امامزادگان از جمله مکان‌هایی است که انتخاب می‌گردد .

بقعه متبرکه مدفن امامزادگان (کلیه افرادی که با یک یا چند واسطه به امام معصوم (ع) منسوب‌اند) می‌باشد که در طول تاریخ در اثر جنگ یا علل مختلف به شهادت رسیده‌اند یا پس از وفات در آنجا دفن شده‌اند و به‌مرور زمان مدفن آن‌ها تبدیل به زیارتگاهی براي دوستداران مکتب اهل‌بیت (ع) شده است. مدفن برخی علمای بزرگ نیز به تسامح گاهي شامل این طرح خواهد بود. (شریفی و قاسمی سعادت‌آبادی،۱۳۹۲: ۱۶).استفاده از ذریه پیامبر اکرم (ص) در زمانی که بین مسلمانان و شیعیان حیات ندارند؛ همانا رفتن به زیارت بُقاع و مراقد منوره این بزرگواران است که نشانه عشق و علاقه زائرین به پیامبر اکرم (ص) و ذریه آن حضرت می‌باشد. اصل مسئله مشروعیت زیارت قبر بزرگان دین، ازجمله مسائل مسلّم نزد همه فرقه‌های اسلامی است. ائمه بزرگوار شیعه، همواره به زیارت قبر پیامبر اسلام (ص) و ائمه قبل از خود مشرف می‌شدند و زیارت نامه‌هایی نیز برای زیارت، از ایشان نقل‌شده که در کتاب پرارج مفاتیح‌الجنان آمده است. صدور این زیارت‌نامه‌ها گواهی روشن بر مشروعیت و نیز انجام زیارت از سوی معصومین است. مقبره‌های مذهبی در مقایسه با سایر بناهای اسلامی (به‌جز مساجد) از اعتبار ویژه‌ای برخوردار بوده، موردتوجه عام هستند. کمتر شهر یا روستایی در ایران است که سهمی از چنین بناها نداشته باشد هرچند اکثر مناطق ایران امامزاده دارند، اما پیامبران الهی مدفون در ایران بسیار کم هستند.

دربحث اهمیت بقاع متبرکه می‌توان به گسترده بودن بقاع درایران اشاره کرد.پراکندگي سادات در تمام نقاط گوناگون این پهنه یکسان نبود زیرا بیشتر به‌جاهایی روی می‌آوردند که احساس امنیت بیشتر می‌کردند همانند کوهستان ری و طبرستان و پاره‌ای نقاط مرکزی، بااین‌حال بعضی از ایشان گرفتار مخالفان می‌شدند و به شهادت می‌رسیدند، امروز مراقد این بزرگواران باقی و مزار و مطاف است. از تعداد آن‌ها در نقاط مختلف می‌توان پی برد که این نقاط به چه سبب موردتوجه ایشان بوده است، گرچه برخی از این بقاع در طی زمان خراب و آثار آن‌ها محوشده است (شریفی و قاسمی سعادت‌آبادی،۱۳۹۲: ۴۷).

خداوند در قرآن مجید به شیوه‌های گوناگون سفارش به رعایت حقوق اهل‌بیت (ع) کرده است

آن‌گونه که درباره لزوم احترام به اهل‌بیت (ع) و دوست داشتن آنان، می‌فرماید: «ای رسول ما بگو من اجر رسالت خود را جز این نمی‌خواهم که محبت مرا در حق خویشاوندانم رعایت کنید.» (شوری: ۲۳). خداوند در قرآن جایگاه بسیار ممتازی برای اهل‌بیت (ع) قرار داده است. یکی از مواریث گران‌قدر اهل‌بیت (ع) امامزادگان هستند که در سراسر جهان اسلام پراکنده می‌باشند و مسلمانان همواره به آنان احترام کرده‌اند. وجود امامزادگان حلقه پررنگ معنویت اسلامی است رشته ناگسستنی که روح حیات طیبه را به جامعه تزریق می‌کند، دوستی اهل‌بیت (ع) که همان دوستی خداست در ارتباط و نیایش با این بزرگواران رقم می‌خورد.

بیشتر امامزادگان و سادات در پی سفر امام رضا (ع) به ایران مسافرت کردند و ایرانیان نیز به پاسداشت این امامزادگان همت گماردند و این مقابر موردتوجه دوست داران اهل‌بیت (ع) قرار گرفت و کانونی برای گسترش فرهنگ اسلام و تشیع در ایران گردید. این امامزادگان در طول تاریخ در رشد و گسترش تمدن و هنر اسلامی تأثیر فراوان داشتند. با تأکیدات مقام معظم رهبری در سال‌های اخیر بر تبدیل آن به سرمایه اجتماعی وبهره برداری موثراز امامزادگان و بقاع متبرکه تلاش‌های وسیعی صورت گرفته تا جایی که روز ۵ ذی‌القعده توسط شورای عالی انقلاب فرهنگی به‌عنوان روز بزرگداشت و تکریم امامزادگان نام‌گذاری گردید. وجود ۸۰۵۱ بقعه مبارکه و ۳۳ بقعه پیامبران الهی در ایران اهمیت به تعدد و تکثر و پراکندگی آن را نمایش می‌دهد.

قرآن مجید در آیه ۳۶ سوره نور به مکان‌های مقدس اشاره می کند و انسان را به اهمیت و احترام آن‌ها توجه داده است؛ چنان‌که می‌فرماید: فِي بُيُوتٍ أَذِنَ اللَّهُ أَن تُرْفَعَ وَيُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ يُسَبِّحُ لَهُ فِيهَا بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ؛ در خانه‌هایی که خدا اجازه داده که قدر و منزلت آن‌ها رفعت یابد و نامش در آن‌ها یاد می‌شود. در آن خانه‌ها هر بامداد و شامگاه او را نیایش می‌کنند».این خانه‌ها همان مراکزی هستند که به فرمان پروردگار استحکام یافته و مرکز یاد خداست و حقایق اسلام و احکام خدا از آن‌ها نشر می‌یابد و آن‌ها مرکز مشکات انوار الهی، ایمان، هدایت و دارای تقدس و احترام هستند و زیارت چنین مکان‌هایی و افراد صالح و معصومی که در چنین جاهایی مدفون‌اند، دارای ثواب و فایده فراوان است (مجلسی, ۱۴۰۴ : ۳۲۶).

علامه طباطبایی در جلد ۱۳ تفسیر المیزان صفحه ۳۶۸ به تفسیر آیه ۲۱ سوره کهف می‌پردازد و به موضوع ساخت بنایی بر روی غار آن‌ها اشاره دارد. در ظاهر این آیه ممکن است ارتباط مستقیمی با موضوع محل دفن نداشته باشد، اما می‌توان از آن نکات مهمی را استخراج کرد که به‌طور غیر مستقیم به اهمیت محل دفن مرتبط هستند. ساخت بنایی بر روی غار اصحاب کهف نشان‌دهنده احترام به مکانی است که افراد صالح و مؤمن در آن به عبادت پرداخته‌اند. این عمل نشان می‌دهد که مکان‌هایی که با افراد صالح و مؤمن مرتبط هستند، از اهمیت ویژه‌ای برخوردارند. همچنین با ساخت این بنا، یاد و خاطره اصحاب کهف زنده نگه داشته شد و این مکان به‌عنوان یک یادمان تاریخی و مذهبی مورد توجه قرار گرفت. این موضوع نشان می‌دهد که محل دفن می‌تواند به عنوان مکانی برای حفظ یاد و خاطره گذشتگان عمل کند. غار اصحاب کهف به عنوان نمادی از پناهگاه و مکانی برای عبادت و آرامش در نظر گرفته می‌شود. ساخت بنایی بر روی این غار، این نمادگرایی را تقویت کرده و به آن معنا و مفهوم جدیدی بخشیده است. از نکات دیگر این آیه می‌توان به دو

دیدگاه متفاوت درباره ساخت بنا اشاره داشت عده‌ای معتقد بودند که باید بنایی بر روی غار ساخته شود تا یاد و خاطره اصحاب کهف حفظ شود، در حالی که عده‌ای دیگر معتقد بودند که باید مسجدی در آن مکان ساخته شود تا محل عبادت باشد. این تفاوت در برداشت‌ها نشان می‌دهد که حتی در مورد یک مکان مقدس، می‌توان برداشت‌های مختلفی داشت و اهداف متفاوتی را دنبال کرد.

فرهنگ دفن اموات در کنار قبور امامزادگان ، علما ، عارفین و زاهدان منشا مذهبی و روایی دارد چنانچه کلینی در جلد اول اصول کافی روایتی از امام حسن مجتبی علیه السلام نقل می کند که در آن به برادرشان امام حسین (ع) سفارش کردند که در صورت امکان، ایشان را در کنار قبر پیامبر خدا (ص) به خاک بسپارند (کلینی, ۱۳۶۵, ص. ۳۰۰) .همچنین در روایت دیگری از امام صادق علیه السلام آمده است که پروردگار به حضرت موسی (ع) وحی فرمود که استخوان های حضرت یوسف (ع) را از رود نیل بیرون آورد. حضرت موسی (ع) بعد از عمل به این دستور، پیکر ایشان را به شام برده و در آن جا دفن کرد و به همین جهت اهل کتاب (یهودیان و مسیحیان)، پیکر مردگان خویش را به شام برده و در آن جا دفن می کنند (صدوق, ص. ۲۹۶) . احمد بن محمد بن خالد برقی (م، ۲۷۴ ق)، از راویان موثق حدیث و علمای بزرگ شیعه در قرن سوم قمری و یکی از اصحاب امام جواد و امام هادی (علیهما السلام در کتاب المحاسن عنوان می کند دفن انسان ها حتی برخی گناهکاران در کنار مکه می تواند موجب امنیت آنها در روز قیامت باشد (برقی, ۱۳۷۱: ۷۲).

بقاع متبرکه از اماکنی است که تقاضای زیادی جهت دفن اموات دارد ، بسیاری از شیعیان وصیت میکنند پیکر آنان در جوار امامزاده‌ای خاص دفن گردد و این موضوع به دلیل قداست بقاع متبرکه نزد مسلمانان به خصوص شیعیان است .

در ایران بیش از هشت هزار امامزاده وجود دارد که در اغلب آنان دفن اموات انجام می گردد .سازمان اوقاف بابت دفن هزینه هایی را از وابستگان میت دریافت نموده که عمدتا مبالغ چشمگیری هستند و قاعدتا باید صرف امور جاری و عمرانی امامزاده گردد.از سویی دیگر با ازدیاد قبور موانع و چالش‌هایی من جمله عدم گسترش فعالیت‌های عمرانی به‌دلیل وجود قبور و .. برای تولیت بقاع به‌وجود می آید.لذا این موضوع علاوه بر مزیت‌هایی که دارد چالش‌ها و معایب فراوانی هم داشته که این پژوهش می‌کوشد تا این اثرات را احصا کرده و در اختیار پژوهشگران قرار دهد.

۱. پیشینه پژوهش

مطالعه تأثیرات آرامستان‌ها و مکان‌های مقدس بر جوامع اطراف، موضوعی است که در سال‌های اخیر توجه پژوهشگران حوزه‌های شهرسازی، جامعه‌شناسی، و محیط زیست را به خود جلب کرده است. این مکان‌ها، به‌ویژه بقاع متبرکه در ایران، به دلیل جایگاه مذهبی و فرهنگی خود، نه‌تنها کارکرد آیینی دارند، بلکه بر جنبه‌های اجتماعی، اقتصادی، زیست‌محیطی و کالبدی شهرها نیز اثر می‌گذارند. تحقیقات پیشین عمدتاً به بررسی اثرات آرامستان‌ها در زمینه‌های خاص پرداخته‌اند و کمتر به‌طور جامع به ابعاد چندگانه دفن اموات در بقاع متبرکه توجه کرده‌اند. با این حال، این مطالعات می‌توانند مبنایی برای درک بهتر موضوع پژوهش حاضر فراهم کنند. در این بخش، مروری بر پژوهش‌های مرتبط انجام می‌شود تا نقاط قوت و کاستی‌های آن‌ها شناسایی شده و جایگاه این مطالعه در تکمیل خلأهای موجود مشخص گردد.

بررسی تحقیقات پیشین نشان می‌دهد که آرامستان‌ها، از جمله بقاع متبرکه، به‌عنوان عناصری چندوجهی در جوامع شهری و روستایی شناخته می‌شوند که تأثیراتی فراتر از کارکرد مذهبی دارند. این مطالعات بر جنبه‌هایی مانند اثرات زیست‌محیطی (عنابستانی و همکاران، ۱۴۰۰)، مشکلات اجتماعی و روانی (جلیلی صدرآباد و همکاران، ۱۳۹۸)، و نقش فرهنگی در شهرسازی اسلامی (شیبانی و هدایت، ۱۳۹۴) تأکید کرده‌اند. با این حال، بیشتر این پژوهش‌ها یا بر یک بعد خاص متمرکز بوده‌اند یا به‌صورت موردی انجام شده‌اند و کمتر به تحلیل جامع و یکپارچه ابعاد مختلف دفن در بقاع متبرکه پرداخته‌اند. این کاستی‌ها ضرورت پژوهش حاضر را برجسته می‌کند که با رویکردی کیفی و چندبعدی، به شناسایی تأثیرات فرهنگی، اقتصادی، زیست‌محیطی، قانونی، کالبدی و روانشناختی این پدیده می‌پردازد و تلاش دارد خلأهای موجود را پر کند.

۲. روش پژوهش

روش انجام پژوهش کیفی است . تحقیق کیفی عبارت است از مجموعه فعالیتهایی مانند مشاهده، مصاحبه و مشارکت در فعالیتهای تحقیق که هر کدام به نحوی محقق را در کسب اطلاعات دست اول درباره موضوع مورد تحقیق و پیچیدگیهای روابط متقابل بین افراد یاری می نماید (داناییفر و همکاران، ۱۳۹۲).

این پژوهش کاربردی است. کاربردي به این خاطر که درصدد رفع اشکال یا حل مسئله اي در جامعه است و به‌دنبال شناسایی ابعاد تاثیرات مرتبط با دفن در بقاع متبرکه است. داده‌ها از دو منبع جمع‌آوری شدند: ۱) مطالعات اسنادی و کتابخانه‌ای برای بررسی پیشینه موضوع، ۲) مصاحبه نیمه‌ساختاریافته با ۲۶ نفر شامل ۸ مدیر بقاع، ۷ زائر، ۶ ساکن و ۵ کاسب محلی. انتخاب مشارکت‌کنندگان با روش گلوله برفی انجام شد و تا رسیدن به اشباع نظری (عدم ظهور تم جدید) ادامه یافت. میانگین سنی مشارکت‌کنندگان ۴۲ سال و شامل ۲۲ مرد و ۴ زن بود.

تحلیل داده‌ها با روش کدگذاری سه‌مرحله‌ای (استراوس و کوربین، ۲۰۰۸) انجام شد: ۱) کدگذاری باز (استخراج مفاهیم اولیه)، ۲) کدگذاری محوری (دسته‌بندی کدها در مقوله‌ها)، ۳) کدگذاری انتخابی

(ارتباط مقوله‌ها با ابعاد اصلی). برای مثال، از مصاحبه‌ها کدهایی مانند «تقویت هویت محلی» و «آلودگی خاک» استخراج و در مقوله‌های مربوطه قرار گرفتند. روایی پژوهش با معیارهای روایی سازه (تطابق ابزار با هدف)، روایی درونی (انسجام تحلیل)، روایی برونی (قابلیت تعمیم نسبی) و پایایی (ثبات داده‌ها) ارزیابی شد.

روش تجزیه و تحلیل در این پژوهش بدین صورت بود که در تحلیل محتوای کیفی این پژوهش در ابتدا پژوهشگر مقولهها را دسته بندی کرد و آنها را به مقوله اصلی طراحی اولیه برای مسئله پژوهش و اجرا و به روزرسانی تقسیم بندی شد و به صلاحدید خبرگان علمی و صاحبنظران در آمد. متنهایی که از مصاحبه با خبرگان و متخصصین تا رسیدن به حد اشباع، به دست آمد، با دقت مطالعه، در سطح تحلیل خرد و استخراج مفاهیم اولیه و نظمدهی مفهومی از روش کدگذاري باز، کدگذاري محوري و کدگذاري گزینشی (استراوس و کوربین، ۲۰۰۸) استفاده شد. دراین مرحله، همان کدها به صورت مفهومی طبقهبندی و خردهمقولهها شناسایی و استخراج شدند. فرایند پژوهش بدین صورت شروع شد که مفاهیم استخراج شده از اطلاعات محقق را به سمت شرکت کنندگان بعدی که میتوانستند اطلاعات بیشتری در رابطه با مفاهیم در حال ظهور به وجود بیاورند هدایت نمود. انتخاب نمونه، جمعآوری اطلاعات و تحلیل اطلاعات تا زمان اشباع نظری که محقق به اطمینان رسید که تم جدیدی ظهور نیافته و توصیف عمیق تجربه ادامه یافت.

۳. یافته ها

۳-۱. تأثیرات اجتماعی و فرهنگی

آرامستان‌ها اغلب به‌عنوان نمادی از هویت جمعی و محلی شناخته می‌شوند و برای افراد ارزش معنوی و عاطفی دارند. دفن متوفی در امامزاده نشان از تعلق خاطر عمیق فرد به مذهب و آیین او دارد ، دفن در کنار سایر مؤمنان، حس تعلق به یک گروه بزرگ‌تر و یکپارچگی را تقویت می‌کند. و به تقویت پیوندهای مذهبی در جامعه کمک می‌کند.زیارت امامزادگان و شرکت در مراسم مذهبی مرتبط با آن‌ها، باعث ایجاد پیوندهای اجتماعی قوی بین افراد یک جامعه می‌شود.. ضمن این که مراسم تدفین در امامزادگان، با آداب و رسوم خاصی همراه است که به حفظ و انتقال سنت‌ها و ارزش‌های فرهنگی کمک می‌کند. زیرا امامزادگان به عنوان نماد هویت محلی شناخته می‌شوند و دفن در این مکان‌ها، باعث تقویت پیوند افراد با محل زندگی خود می‌شود.

امامزادگان به‌عنوان مکان‌های مقدس و شناخته می‌شوند و از آنان با نام اماکن متبرکه هم یاد می‌گردد. دفن در این اماکن، پیوند مستقیمی با این مکان مقدس ایجاد می‌کند و به اعتقاد مسلمین شیعیان، باعث کسب برکات و رحمت می‌شود.ضمن این که دفن در کنار امامزادگان، به معنای پیوستن به زنجیره طولانی از مؤمنان و اولیاء است و احساس نزدیکی به اجداد و نیاکان را تقویت می‌کند چه بسا خانواده هایی که چندین نسل از آنها در یک بقعه آرمیده‌اند و حس پیوند با اجداد برای آن خاندان به واسطه حضور در بقعه تداعی می‌گردد .

در تلقی عموم فرد مدفون در بقعه به‌عنوان نمادی از تقوا، پرهیزگاری و ایمان تلقی می‌شود و همین همجواری به‌عنوان نمادی از تعلق به خاندان پیامبر و اهل بیت شناخته می‌شود که علاوه بر ارزش مادی، دارای ارزش معنوی بالایی است. این مکان‌ها به‌عنوان مکانی برای آرامش روح و نیل به سعادت اخروی تلقی می‌شوند. و موقعیت اجتماعی فرد را حتی پس از مرگ ارتقا می‌دهد .
مفاهیم مطرح شده به صورت متقابل نیز بر یکدیگر تأثیر می‌گذارند. به‌عنوان مثال، پیوند با مکان مقدس امامزاده، باعث تقویت احساس تعلق خاطر و ایجاد ارزش نمادین برای آن مکان می‌شود. همچنین، ارزش نمادین امامزاده، انگیزه‌ای برای دفن در این مکان‌ها ایجاد می‌کند.
از جمله تأثیرات اجتماعی و فرهنگی که خاکسپاری درگذشتگان در اماکن متبرکه دارد می‌توان به افزایش مشارکت اجتماعی اشاره کرد .این امر باعث تقویت حس مسئولیت اجتماعی در وابستگان می‌شود ،آن‌ها احساس می‌کنند که عضوی از یک جامعه بزرگ‌تر هستند و باید در حفظ و نگهداری از این اماکن مشارکت کنند.با حضور در اماکن ، زیارت بقاع متبرکه و شرکت در مراسم مذهبی مرتبط با آن‌ها، افراد را به مشارکت در امور خیر و کمک به نیازمندان نیز تشویق می‌گردند . مشارکت در فعالیت‌های مذهبی، به تقویت اعتماد اجتماعی بین افراد کمک می‌کند و به برقراری ارتباط و تعامل اجتماعی و گسترش شبکه‌های اجتماعی کمک کرده و در نهایت به ایجاد سرمایه اجتماعی کمک می‌کند که به معنای شبکه‌های روابط اجتماعی، اعتماد متقابل و هنجارهای مشترک است.همچنین بسیاری از فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی در اطراف بقاع متبرکه برگزار می‌شود که به غنی‌سازی زندگی اجتماعی افراد کمک می‌کند.
بقاع متبرکه کانون‌های مهمی برای حفظ و انتقال میراث فرهنگی، باورها و ارزش‌های یک جامعه هستند. این مکان‌ها به‌عنوان نمادهای هویت جمعی، نقش بسزایی در شکل‌گیری و تداوم سنت‌ها و آئین‌های مذهبی و فرهنگی ایفا می‌کنند. یکی از این تأثیرات، تأثیر بر میراث فرهنگی است، آرامستان‌های واقع در بقاع متبرکه اغلب حاوی بناهای تاریخی، سنگ‌نوشته‌ها و آثار هنری ارزشمندی هستند که نمایانگر تاریخ و فرهنگ یک منطقه هستند و کارکرد حفظ آثار تاریخی داشته و این معماری‌ها و بناهای اطراف آن‌ها، نمونه‌ای از معماری سنتی و محلی است که می‌تواند به نسل‌های آینده به‌عنوان انتقال دانش معماری منتقل شود. در برخی موارد، آرامستان‌ها حاوی اسناد تاریخی مهمی هستند که به مطالعه تاریخ و فرهنگ یک منطقه کمک می‌کنند.
بقاع متبرکه محل برگزاری مراسم مذهبی و آیین‌های سنتی هستند که به تقویت باورهای مذهبی و ارزش‌های اخلاقی کمک می‌کند و به‌عنوان مکان‌های زیارت و نیایش مورد توجه افراد قرار می‌گیرند و به تقویت ارتباط معنوی افراد با خداوند کمک می‌کنند.آرامستان‌ها یادآور مرگ و زندگی پس از مرگ هستند و موجب بیدار شدن باور به زندگی پس از مرگ هستند. آداب و رسوم مرتبط با آرامستان‌ها و بقاع متبرکه، از نسلی به نسل دیگر منتقل می‌شود و به حفظ هویت فرهنگی کمک نموده و می‌توانند به‌عنوان کلاس‌های درس زنده برای آموزش تاریخ و فرهنگ به نسل جوان مورد استفاده قرار گیرند
حضور در مراسم مذهبی و سوگواری در آرامستان‌های امامزادگان، باعث تقویت همبستگی اجتماعی بین افراد می‌شود و بستری مناسب برای یادگیری و انتقال هنجارهای اجتماعی و اخلاقی

هستند. که مفاهیمی مانند گذشت، ایثار و کمک به دیگران را ترویج می‌دهند.

تأثیرات فرهنگی و اجتماعی

کد انتخابی	کد محوری	کد باز
هویت و تعلق	هویت جمعی	تقویت پیوندهای مذهبی
		ایجاد حس تعلق به یک گروه
		تقویت هویت ملی
		حفظ سنت‌ها و آداب و رسوم
	هویت محلی	ایجاد هویت محلی
		تقویت پیوندهای اجتماعی
		توسعه اقتصادی محلی
	پیوند با مکان	مکان مقدس
		پیوند با اجداد
	تعلق خاطر	تعلق به مذهب و آیین
		تعلق به جامعه
	نمادسازی	نماد تقوا و پرهیزگاری
		نماد تعلق به اهل بیت
	ارزش نمادین	ارزش معنوی
		ارزش اجتماعی

تأثیرات فرهنگی و اجتماعی

کد انتخابی	کد محوری	کد باز
مشارکت اجتماعی	مشارکت شهروندی	تقویت احساس مسئولیت اجتماعی
		افزایش مشارکت در امور خیر
		تقویت حس تعلق به جامعه
	سرمایه اجتماعی	تقویت اعتماد اجتماعی
		گسترش شبکه‌های اجتماعی
		ایجاد سرمایه اجتماعی
	شبکه‌های اجتماعی محلی	تقویت پیوندهای محلی
		ایجاد هویت محلی
		توسعه فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی
فرهنگ و سنت	میراث فرهنگی	حفظ آثار تاریخی
		انتقال دانش معماری
		نگهداری اسناد تاریخی
	آیین‌ها و باورها	مرکز برگزاری مراسم مذهبی
		نماد تقوا و پرهیزگاری
		محل زیارت و نیایش
		اهمیت دادن به اجداد
	ارزش‌ها	احترام به مرگ و زندگی پس از مرگ
		تقویت ارزش‌های اجتماعی
	انتقال فرهنگی	انتقال نسل به نسل
		تدریس تاریخ و فرهنگ
		تقویت احساس تعلق به جامعه

تأثیرات فرهنگی و اجتماعی		
کد انتخابی	کد محوری	کد باز
روانشناسی اجتماعی	روانشناسی سوگ	تسهیل فرایند سوگ
		ایجاد احساس آرامش و امنیت
		تقویت پیوند با متوفی
		تسکین دردهای روحی
	رفتارهای جمعی	تقویت همبستگی اجتماعی
		ایجاد هنجارهای اجتماعی
		ترویج فرهنگ گذشت و ایثار
		تقویت باورهای مذهبی
	هنجارهای اجتماعی	ترویج احترام به گذشتگان
		ترویج فرهنگ مرگ و زندگی پس از مرگ

۲-۳. ابعاد اقتصادی

تشییع و تدفین یک رویداد اجتماعی و اقتصادی با پیامدهای گسترده است. این عمل، ریشه در باورهای دینی و فرهنگی عمیق دارد و بر گردشگری مذهبی، درآمدهای زیارتی و اقتصاد محلی تأثیرات قابل توجهی می‌گذارد و باعث افزایش تعداد زائران می‌شود. زیرا بسیاری از افراد برای زیارت عزیزان خود و شرکت در مراسم مذهبی به این مکان‌ها سفر می‌کنند که باعث می شود این مناطق به قطب‌های زیارتی جدید تبدیل می‌شوند و باعث جذب گردشگران مذهبی می‌شوند. افزایش تعداد زائران، نیاز به توسعه زیرساخت‌های گردشگری مانند هتل‌ها، رستوران‌ها و مراکز اقامتی را در اطراف امامزادگان را ایجاد می‌کند.و با افزایش تعداد زائران، درآمدهای ناشی از فروش محصولات فرهنگی، اهداء نذورات و سایر فعالیت‌های مرتبط با زیارت افزایش می‌یابد. ای امر موجب توسعه گردشگری مذهبی شده ، فرصت‌های شغلی جدیدی را در بخش‌های مختلف مانند هتلداری، گردشگری، خدمات و صنایع دستی ایجاد می‌کند که خود باعث توسعه اقتصاد محلی و بهبود وضعیت معیشتی مردم منطقه می‌شود. البته در صورت عدم مدیریت صحیح، توسعه گردشگری مذهبی ممکن است به افزایش نابرابری اقتصادی بین افراد محلی و سرمایه‌گذاران بزرگ منجر شود که برای جلوگیری از افزایش نابرابری، لازم است درآمدهای حاصل از گردشگری به صورت عادلانه بین اهالی منطقه توزیع شود.همچنین برخی از مشاغل ایجاد شده در این حوزه،

ممکن است کم‌درآمد و فصلی باشند که با استراتژی های بازاریابی من جمله بازاریابی همزمانی نیز می توان آن را به تعادل رساند .

برای پاسخگویی به نیازهای زائران، زیرساخت‌های شهری مانند جاده‌ها، پل‌ها و سیستم‌های حمل‌ونقل عمومی توسعه می‌یابد. و باعث رشد کسب‌وکارهای کوچک و محلی مانند فروشگاه‌های سوغات، رستوران‌ها و مراکز اقامتی می‌شود. افزایش فعالیت‌های اقتصادی در اطراف امامزادگان، باعث افزایش درآمد مالیات برای دولت و شهرداری می‌شود.

زمین‌های اطراف امامزادگان به دلیل نزدیکی به مکان مقدس و افزایش تردد زائران، معمولا ارزش بالاتری پیدا می‌کنند: با افزایش ارزش زمین، ممکن است شاهد تغییر کاربری زمین‌های اطراف از کشاورزی یا مسکونی به تجاری و خدماتی بوده، با افزایش تقاضا برای زمین شاهد توسعه ساخت‌وساز و افزایش تراکم ساختمانی بوده که این امر ممکن است به تغییر الگوی تقاضا برای واحدهای مسکونی بیانجامد. از طرفی دیگر قبرستان‌ها و گورستان‌ها عامل جدایی و فاصله واحدهای مسکونی گشته و عموم مردم همجواری با قبرستان را خوش یمن نمی‌دانند ، با ترکیب آرامستان در بقاع تا حد زیادی این نگرش از بین رفته و باعث ایجاد تعادل در بافت شهری و اسکان نیز می‌گردد .

دفن اموات در امامزادگان، به‌طور مستقیم به ایجاد فرصت‌های شغلی در حوزه‌های مختلف مانند خادم‌یاری، نگهبانی، نظافت، باغبانی و فروش محصولات فرهنگی منجر می‌شود و به توسعه کسب‌وکارهای کوچک مانند فروشگاه‌های سوغات، رستوران‌ها، کافی‌شاپ‌ها و اقامتگاه‌های بوم‌گردی رونق می بخشد.

با توسعه زیرساخت‌های گردشگری در اطراف امامزادگان، به ایجاد فرصت‌های شغلی در بخش خدمات مانند حمل‌ونقل، راهنمایی و تورگردانی منجر می‌شود. با افزایش تقاضا برای کالاها و خدمات در اطراف امامزادگان، انگیزه‌ای برای کارآفرینان جهت ایجاد کسب‌وکارهای جدید است. بسیاری از افراد به تولید و فروش صنایع دستی و محصولات فرهنگی با مضامین مذهبی روی می‌آورند که به ایجاد کسب‌وکارهای کوچک کمک می‌کند و برای جذب زائران بیشتر، کسب‌وکارهای محلی به دنبال ارائه محصولات و خدمات جدید و نوآورانه هستند. با توسعه گردشگری مذهبی و ایجاد فرصت‌های شغلی جدید، درآمد خانوارهای محلی افزایش می‌یابد. ایجاد فرصت‌های شغلی جدید، به کاهش نرخ بیکاری در مناطق اطراف امامزادگان کمک می‌کندو اقتصاد مناطق اطراف امامزادگان از کشاورزی و صنایع سنتی به سمت گردشگری و خدمات تغییر می‌کند.

تأثیرات اقتصادی		
کد انتخابی	کد محوری	کد باز
اقتصاد زیارتی	گردشگری مذهبی	افزایش تعداد زائران
		ایجاد قطب‌های زیارتی جدید
		توسعه زیرساخت‌های گردشگری
	درآمدهای زیارتی	افزایش درآمدهای ناشی از زیارت
		ایجاد فرصت‌های شغلی
		توسعه اقتصاد محلی
	اقتصاد محلی	توسعه زیرساخت‌ها
		رشد کسب‌وکارهای کوچک
اقتصاد زمین	ارزش زمین	افزایش درآمد مالیات
		افزایش ارزش زمین‌های اطراف
		تغییر کاربری زمین
		توسعه ساخت‌وساز
	بازار املاک	افزایش قیمت مسکن
		تغییر الگوی تقاضا
		توسعه بازار اجاره
	اقتصاد شهری	توسعه گردشگری مذهبی
		ایجاد اشتغال
		توسعه زیرساخت‌ها

تأثیرات اقتصادی		
کد انتخابی	کد محوری	کد باز
اشتغال و درآمد	اشتغال‌زایی	ایجاد فرصت‌های شغلی مستقیم
		توسعه کسب‌وکارهای کوچک
		اشتغال‌زایی در بخش خدمات
	کارآفرینی	تشویق به کارآفرینی
		توسعه صنایع دستی و محصولات فرهنگی
		نوآوری در محصولات و خدمات
	درآمد خانوار	افزایش درآمد خانوارهای محلی
		کاهش نرخ بیکاری
		تغییر ساختار اقتصادی
	نابرابری اقتصادی	تشدید نابرابری
		توزیع عادلانه درآمد
		ایجاد مشاغل کم‌درآمد

۳-۳.ابعاد زیست محیطی

اثرات زیست محیطی دفن اموات، به‌عنوان یک سنت دیرینه در بسیاری از جوامع، به طور مستقیم و غیرمستقیم بر محیط زیست تأثیرگذار است. این تأثیر می‌تواند از طریق آلودگی خاک، آب و هوا، تخریب زیستگاه‌ها و تغییرات اقلیمی بروز کند. مواد آلی تجزیه‌نشده در بدن، فلزات سنگین موجود در وسایل پزشکی و مواد شیمیایی به کار رفته در فرآیند تدفین، می‌توانند به خاک نفوذ کرده و آن را آلوده کنند. شیرابه ناشی از تجزیه مواد آلی در خاک‌های قبرستان می‌تواند به منابع آب زیرزمینی و سطحی نفوذ کرده و آن‌ها را آلوده کند. سوزاندن برخی مواد در مراسم تدفین، مانند چوب یا مواد پلاستیکی، می‌تواند باعث انتشار گازهای گلخانه‌ای و آلاینده‌های هوا شود. اختصاص زمین‌های حاصلخیز برای قبرستان‌ها، می‌تواند از مساحت زمین‌های کشاورزی بکاهد ،گسترش قبرستان‌ها در مناطق طبیعی، می‌تواند به تخریب زیستگاه‌های حیات وحش و کاهش تنوع زیستی منجر شود. ، سنگ قبرها و سایر وسایل مرتبط با تدفین، به مصرف بی‌رویه منابع طبیعی منجر می‌شود.
امروزه با تغییر سبک زندگی و الگوی مصرف در مراسم تدفین، به تولید انواع مختلفی از پسماندها، از جمله زباله‌های خانگی، مواد پلاستیکی و مواد شیمیایی، منجر می‌شود، همچنین در بسیاری از

مواد استفاده شده در مراسم تدفین، مانند فلزات و شیشه، قابل بازیافت هستند اما به دلیل عدم آگاهی یا نبود امکانات، بازیافت نمی‌شوند.

از خطرات دیگر قبرستان ها دفن پسماندهای بیمارستانی عفونی است که خطر انتشار بیماری را افزایش می‌دهد.

با تشویق مردم به برگزاری مراسم ساده و بدون تجملات و دفن در قطعات جمعی ،جمع‌آوری و بازیافت مواد قابل بازیافت مانند فلزات، شیشه و پلاستیک و استفاده از انرژی‌های تجدیدپذیر مانند انرژی خورشیدی برای تامین برق مورد نیاز قبرستان‌ها، جمع‌آوری و تصفیه شیرابه قبل از ورود به محیط زیست ،استفاده از روش‌های آبیاری قطره‌ای و استفاده مجدد از آب در مراسم شستشو ، برگزاری کارگاه‌ها و کمپین‌های آموزشی برای افزایش آگاهی مردم در مورد اثرات زیست محیطی دفن اموات و تشویق آن‌ها به اتخاذ رفتارهای مسئولانه می توان اثرات سوء زیست محیطی قبور را به میزان چشمگیری کاهش داد .

تأثیرات زیست محیطی		
کد انتخابی	کد محوری	کد باز
زیست بوم	آلودگی محیط زیست	آلودگی خاک
		آلودگی آب
		آلودگی هوا
	تخریب زیستگاه	تخریب زمین‌های کشاورزی
		تخریب زیستگاه‌های طبیعی
مدیریت پسماند	پایداری محیطی	مصرف بیش از حد منابع طبیعی
	دفع پسماند و بازیافت	تولید پسماند
		دفن پسماندهای بیمارستانی
		عدم بازیافت مواد قابل بازیافت
	مدیریت منابع آب	مصرف بی‌رویه آب
		آلودگی منابع آب زیرزمینی
بهداشت محیط	بهداشت عمومی و بیماری‌های مرتبط با محیط زیست	انتشار بیماری‌های عفونی
		آلودگی هوا و بیماری‌های تنفسی

۴-۳. ابعاد قانونی و مدیریتی

دفن اموات در امامزادگان دارای ابعاد قانونی، اجتماعی و زیست‌محیطی پیچیده‌ای است که بر مدیریت شهری تأثیرگذار است. این عمل با توجه به اهمیت فرهنگی و مذهبی آن، نیازمند یک چارچوب قانونی و مدیریتی دقیق است تا هم به احساسات مذهبی مردم احترام گذاشته شود و هم از بروز مشکلات زیست‌محیطی و اجتماعی جلوگیری شود.گسترش بی‌رویه قبرستان‌ها در اطراف امامزادگان، می‌تواند با قوانین شهرسازی و طرح‌های جامع شهری مغایرت داشته باشد. نبود قوانین مشخص و جامع در مورد دفن اموات در امامزادگان، باعث بروز اختلافات و سوءتفاهم بین نهادهای مختلف می‌شود.

برای رفع این مشکلات نیاز به تدوین سیاست‌های جامع و یکپارچه در مورد مدیریت امامزادگان و دفن اموات در آن‌ها ،تعامل بین دستگاه‌های مختلف مانند اوقاف، شهرداری، بهداشت و محیط زیست برای اتخاذ تصمیمات مناسب و توجه به ابعاد اجتماعی و فرهنگیدر تدوین سیاست‌ها به چشم می خورد.

همچنین لازم است در مدیریت و برنامه‌ریزی شهری،برنامه‌ریزی برای تخصیص زمین‌های مناسب و کافی برای توسعه قبرستان‌های جدید و ساماندهی قبرستان‌های موجود وتوسعه زیرساخت‌های لازم مانند راه‌های دسترسی، سیستم‌های دفع فاضلاب و شبکه‌های آب در اطراف امامزادگان ، نظارت بر اجرای قوانین ،مدیریت صحیح پسماندهای تولیدی در قبرستان‌ها منظور گردد .

تأثیرات قانونی و مدیریتی		
کد انتخابی	کد محوری	کد باز
چارچوب قانونی	قوانین و مقررات	تضاد با قوانین بهداشتی
		تضاد با قوانین شهرسازی
		نیاز به قوانین مشخص
	سیاست‌گذاری	تدوین سیاست‌های جامع
		تعامل بین دستگاه‌های مختلف
		توجه به ابعاد اجتماعی و فرهنگی
	برنامه‌ریزی شهری	تخصیص زمین
		توسعه زیرساخت‌ها
		حفظ بافت تاریخی و فرهنگی

تأثیرات قانونی و مدیریتی		
کد انتخابی	کد محوری	کد باز
مدیریت شهری	مدیریت شهری	نظارت بر اجرای قوانین صدور مجوز مدیریت پسماند
	نظارت و اجرای قوانین	ضعف نظارت فساد اداری نیاز به شفافیت
مشارکت شهروندان	مشارکت در تصمیم‌گیری و شفافیت	مشارکت جوامع محلی شفافیت در تصمیم‌گیری اطلاع‌رسانی عمومی

۵-۳. ابعاد کالبدی و فضایی

دفن اموات در امامزادگان به‌عنوان یک سنت دیرینه، تأثیرات قابل توجهی بر معماری، فضاهای شهری و کیفیت محیط زیست می‌گذارد. این تأثیرات می‌توانند هم مثبت و هم منفی باشند و به عوامل مختلفی از جمله فرهنگ، قوانین و مقررات محلی، و توسعه شهری بستگی دارند. بسیاری از امامزادگان دارای معماری سنتی و مذهبی با تزئینات خاص هستند که به عنوان نمادهای فرهنگی و مذهبی محسوب می‌شوند

با افزایش تعداد زائران به ویژه در مناسبت‌های مذهبی، حجم ترافیک در اطراف امامزادگان به شدت افزایش می‌یابد. این افزایش ترافیک می‌تواند منجر به ترافیک سنگین، کندی حرکت وسایل نقلیه و افزایش آلودگی هوا شود. افزایش جمعیت در اطراف امامزادگان، به ویژه در زمان برگزاری مراسم مذهبی، می‌تواند به کاهش دسترسی به خدمات شهری مانند آب، برق، گاز و دفع پسماند منجر شده، فشار زیادی بر زیرساخت‌های حمل و نقل مانند جاده‌ها، پارکینگ‌ها و سیستم‌های حمل و نقل عمومی وارد می‌کند. این فشار می‌تواند منجر به فرسایش زودرس زیرساخت‌ها و افزایش هزینه‌های نگهداری شود.

تدوین یک برنامه جامع حمل و نقل برای مدیریت ترافیک در اطراف امامزادگان، شامل توسعه سیستم‌های حمل و نقل عمومی، ایجاد پارکینگ‌های طبقاتی و بهبود شبکه معابر.توسعه زیرساخت‌های حمل و نقل مانند جاده‌ها، پل‌ها و سیستم‌های حمل و نقل عمومی برای پاسخگویی به نیازهای زائران. استفاده از ابزارهای مدیریت تقاضا مانند ایجاد محدودیت‌های ترافیکی، تشویق استفاده از وسایل نقلیه عمومی و دوچرخه ،ایجاد فضاهای پیاده و دوچرخه برای تسهیل دسترسی

عابران پیاده و دوچرخه‌سواران به امامزادگان و هماهنگی بین دستگاه‌های مختلف مانند شهرداری، پلیس راهور، سازمان حمل و نقل و اوقاف برای مدیریت بهتر ترافیک در اطراف امامزادگان می تواند به بهبود تصویر کالبدی و فضایی کمک نماید .

تأثیرات کالبدی فضایی		
کد انتخابی	کد محوری	کد باز
طراحی شهری	معماری	معماری سنتی و مذهبی
		توسعه بناها و فضاها
		تغییر کاربری فضاها
	فضاهای شهری	ایجاد قطب‌های شهری
		توسعه بافت شهری
		تغییر کاربری زمین
		ایجاد فضاهای سبز
حمل و نقل و کاربری زمین	کیفیت محیط زیست	آلودگی محیط زیست
		تخریب زیستگاه‌ها
		مصرف بی‌رویه منابع طبیعی
	تاثیرات مستقیم	تولید پسماند
		افزایش ترافیک
		کاهش دسترسی به خدمات شهری
		فشار بر زیرساخت‌های حمل و نقل
	تاثیرات غیر مستقیم	تغییر کاربری زمین
		توسعه بافت شهری
		ایجاد محدودیت‌های ترافیکی

۶-۳. ابعاد روانشناختی

مراسم تدفین، به‌عنوان یک آیین مذهبی و اجتماعی، به افراد کمک می‌کند تا واقعیت مرگ عزیزشان را بپذیرند و وارد مرحله جدیدی از زندگی شوند و با تسکین دردهای روحی و روانی، به

زندگی روزمره خود بازگردند و کیفیت زندگی خود را بهبود بخشند.

مراسم تدفین، فضایی برای ابراز احساسات و عواطف مختلف مانند غم، اندوه، خشم و ترس فراهم می‌کند که به تخلیه هیجانی افراد کمک می‌کند و به افراد احساس آرامش و تسکین می‌دهد و به آن‌ها کمک می‌کند تا با فقدان عزیزشان کنار بیایند و احساس اضطراب و افسردگی کمتری را تجربه کنند.

مراسم تدفین، فرصتی برای گرد هم آمدن خانواده و دوستان است و به تقویت پیوندهای اجتماعی کمک می‌کند. همچنین این گونه مراسمات به افراد کمک می‌کند با ایجاد یک ساختار و چارچوب مشخص برای سوگواری، مراحل مختلف سوگواری را طی کنند.هر چند هزینه های گزاف قبور و هزینه‌های بالای برگزاری مراسم تدفین می‌تواند برای برخی خانواده‌ها سنگین باشد و بر فرایند سوگواری آن‌ها تاثیر منفی بگذارد.

مراسم تدفین، خاطراتی ماندگار در ذهن افراد ایجاد می‌کند که می‌تواند بر شکل‌گیری هویت شخصی آن‌ها تاثیرگذار باشد ،گذر از تجربه مرگ عزیزی و شرکت در مراسم تدفین، می‌تواند باعث رشد شخصی و افزایش آگاهی افراد نسبت به زندگی و مرگ شود و باعث تغییر دیدگاه افراد نسبت به زندگی و اولویت‌های آن‌ها شود.

تأثیرات روانشناختی		
کد انتخابی	کد محوری	کد باز
روانشناسی سوگ	فرایندهای روانشناختی پس از فقدان	پذیرش واقعیت مرگ
		تخلیه هیجانی
		احساس آرامش و تسکین
		تقویت پیوندهای اجتماعی
		تسهیل فرایند سوگواری
	بهداشت روان	کاهش اضطراب و افسردگی
		پیشگیری از اختلالات روانی
		بهبود کیفیت زندگی

تأثیرات روانشناختی		
کد انتخابی	کد محوری	کد باز
تجارب معنوی	معنویت	تقویت باورهای دینی
		احساس اتصال به اجداد و تاریخ
		تجربه آرامش و سکینه
		تجدید عهد با ارزش‌های معنوی
		پذیرش واقعیت مرگ
	آرامش روانی	تخلیه هیجانات
		احساس آرامش و تسکین
		تقویت پیوندهای اجتماعی
	تجربیات شخصی	ایجاد خاطرات ماندگار
		رشد شخصی
		تغییر دیدگاه نسبت به زندگی

نتیجه گیری

موضوع دفن اموات در امامزادگان دارای ابعاد اجتماعی، اقتصادی، زیست محیطی، فرهنگی، کالبدی و قانونی است که به هم پیوسته و متاثر از یکدیگر هستند. بسیاری از تصمیمات در این زمینه با تضاد منافع مختلفی روبرو است. به‌عنوان مثال، ایجاد فرصت‌های شغلی ممکن است با آلودگی محیط زیست همراه باشد یا افزایش مشارکت اجتماعی ممکن است با کاهش امنیت در برخی مناطق همراه باشد. این موضوع چالش‌های فراوانی را نیز در پی دارد. من جمله توسعه بی‌رویه در اطراف امامزادگان می‌تواند به بافت تاریخی و معماری این مکان‌ها آسیب برساند و افزایش جمعیت و فعالیت‌های اقتصادی در اطراف امامزادگان، ممکن است مشکلات زیست محیطی ایجاد کند. همچنین توسعه گردشگری مذهبی ممکن است به تغییر سبک زندگی و فرهنگ محلی منجر شود.

برای به حداقل رساندن چالش‌ها باید جوامع محلی باید در تصمیم‌گیری‌های مربوط مشارکت فعال داشته باشند و متولیان امر ضمن توجه به حفظ بافت تاریخی و فرهنگی امامزادگان در هنگام توسعه و ساماندهی آن‌ها به تدوین قوانین جامع و روشن در مورد خاکسپاری اقدام نموده و یک نهاد هماهنگ‌کننده برای نظارت بر اجرای قوانین و هماهنگی بین دستگاه‌های مختلف مشخص گردد . برای حل این مسئله، نیاز به یک برنامه‌ریزی جامع و بلندمدت است که همه ابعاد مسئله را در نظر بگیرد و با مشارکت همه ذینفعان انجام شود.

برای بهبود وضعیت فعلی پیشنهاداتی مانند: ایجاد سامانه‌های اطلاعاتی برای مدیریت بهتر آرامستان‌ها و شفاف‌سازی اطلاعات مربوط به درآمدها و هزینه‌ها: برگزاری دوره‌های آموزشی برای عموم مردم، روحانیون و متولیان امامزادگان در مورد اهمیت حفظ محیط زیست، رعایت آداب و رسوم و اهمیت حفظ آرامش در آرامستان‌ها.

طراحی آرامستان‌هایی که از نظر معماری، فضای سبز و امکانات رفاهی مطلوب باشند و در عین حال با هویت فرهنگی منطقه سازگار باشند. تشکیل کمیته‌های تخصصی با حضور نمایندگان دستگاه‌های مختلف برای بررسی و حل مشکلات مربوط به دفن اموات در امامزادگان، ایجاد مکانیزم‌هایی برای مشارکت مردم در تصمیم‌گیری و مدیریت آرامستان‌ها ،توجه به نیازهای روانشناختی بازماندگان و ایجاد فضاهای مناسب برای سوگواری و آرامش آن‌ها، حمایت از پژوهش‌های علمی در زمینه مدیریت آرامستان‌ها و توسعه روش‌های نوین می تواند کارگشا باشد .

دفن اموات در امامزادگان یک موضوع پیچیده و چند وجهی است که نیازمند یک رویکرد جامع و مشارکتی است. با اتخاذ تدابیر مناسب و همکاری همه دستگاه‌های ذی‌ربط، می‌توان به مدیریت بهتر این موضوع و کاهش اثرات زیست‌محیطی و اجتماعی ، اقتصادی ، کالبدی و روانشناختی آن دست یافت.

تأثیرات دفن اموات در امامزادگان
کالبدی و فضایی
طراحی شهری
حمل و نقل
کاربری زمین
روانشناختی
روانشناسی سوگ
تجارب معنوی
اقتصادی
اقتصاد زیارتی
اقتصاد زمین
اشتغال و درآمد
فرهنگی و اجتماعی
هویت و تعلق
مشارکت اجتماعی
فرهنگ و سنت
روانشناسی اجتماعی
زیست محیطی
زیست بوم
مدیریت پسماند
بهداشت محیط
قانونی و مدیریتی
چارچوب قانونی
مدیریت شهری
مشارکت شهروندان

کتاب‌نامه

برقی، احمد بن خالد (۱۳۷۱). ***المحاسن***، ج ۱. قم: دار الکتب الاسلامیة.

جلیلی صدر آباد، سمانه؛ شکری یزدان آباد، شادی (۱۳۹۸). «تأثیر وجود و گسترش آرامستان بر محله‌های همجوار آن(مورد پژوهی: آرامستان امامزاده سلطان ابراهیم، شهر قوچان)». ***نشریه علمی معماری و شهرسازی ایران***، ۱۰(۱۸)، صص: ۱۲۷-۱۳۸.

حسینی، سید هاشم. (۱۳۸۹). «معـرفی سبک مقبـره سازی متصوفـۀ آذربایجان». ***نشریه هنرهای زیبا - معماری و شهرسازی***، ۲(۴۳): صص ۵۷-۶۸.

حقیر، س.، & شوهانی زاد، ی. (۱۳۹۰). «چگونگی ارتقای جایگاه گورستان‌ها در جوانب فرهنگی و اجتماعیِ توسعه پایدار شهری در ایران (با رویکرد به نقصان دستور کار ۲۱ مصوب سازمان ملل متحد در عدم توجه به امر تنوع فرهنگی)». ***باغ نظر***، ۸(۱۷): صص ۸۱-۹۴.

دانایی‌فرد، حسن؛ امامی، سید مجتبی (۱۳۹۲). ***استراتژی نظریه داده بنیاد در مطالعات سازمان و مدیریت***. (فصل چهارم از کتاب) روش‌شناسی کیفی در مدیریت: رویکردی جامع. تهران: انتشارات صفار.

زاهدی، محمد؛ شفیعی، زاهد؛ زارعی مزرعچه، طاهره (۱۳۹۴). «برنامه‌ریزی و توسعه‌ی گردشگری در آرامستان تاریخی، فرهنگی و مذهبی تخت فولاد». ***برنامه ریزی و توسعه گردشگری***، ۴(۱۵): صص ۱۲۸-۱۴۷.

شریفی، علی؛ قاسمی سعادت آبادی، مجتبی (۱۳۹۲). ***مدیریت فرهنگی بقاع متبرکه***. تهران: پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات.

شکری، سید محسن (۱۳۹۵). «به سوی منظر شهری پایدار؛ بهره برداری از آرامستان‌های محلی با رویکرد مشارکت مردمی)نمونه موردی: ۱۰ آرامستان از ۱۴۰ آرامستان موجود در شهر تهران)»، مشهد. ۵۱۹۲۱۴/Retrieved from https://civilica.com/doc

شیبانی، حمیدرضا؛ هدایتی، هادی (۱۳۹۴). «جایگاه گورستان ها در شهرسازی اسلامی نمونه موردی :دارالسلام شیراز»، ***مجموعه مقالات اولین همایش معماری ایرانی اسلامی***، شیراز: دبیرخانه اولین همایش معماری ایرانی اسلامی.

صدوق، محمد بن بابویه (بی‌تا). ***علل الشرائع***، ج ۱. بیروت: انتشارات مکتبة الداوری.

طباطبائی، سید محمد حسین (۱۳۹۰). ***المیزان: تفسیر قرآن کریم***. قم: دارالکتب الاسلامیه.

عنابستانی، علی اکبر؛ جوانشیری، مهدی؛ وفادوست، نجمه (۱۴۰۱). «بررسی آثار اجتماعی و زیست‌محیطی مکانیابی آرامستان‌ها بر سکونتگاه‌های روستایی پیرامون (مطالعه موردی : بهشت رضوان در حریم کلانشهر مشهد)». ***مطالعات محیط انسان ساخت***، ۱(۱)، صص ۵۵-۸۴.

کلینی، محمد. (۱۳۶۵). ***اصول کافی***. تهران: دار الکتب الاسلامیة.

مجلسی، محمد باقر. (۱۴۰۴ ه ق). ***بحار الانوار***، ج۲۳. بیروت: مؤسسه الوفاء.

مسعودی اصل، ب. (۱۳۹۵). مناظر فرهنگی واجتماعی آرامستان میلان با رویکرد فضای باز جمعی شهری. ***فصل‌نامه هنر و تمدن شرق***، ۴(۱۴)، صص:۵۵-۶۲.

نوروزی فرد، ه. (۱۳۸۵). «نگاهی به آرامستان (گورستان) در شهر». ***ماهنامه شهرداری ها***، ۷۱-۶۸.

Constructing Grounded Theory Apartctical Guide through Qual- .(۲۰۱۴) .charmaz، k
.ifative Analysis (Vol. second edition). london: sage
Hollowed Ground Place and Culture، The cemetery and .(۲۰۰۶) .Miller، D.، Jason، D
.۳۵۰-۳۳۴:(۴)۹ ،، the creation. space and culture
Basics of qualitative research. tehran: Human Sci- .(۲۰۰۸) .Strauss، A.، & Corbin، J
.(ence & Cultural Studies Center Publication(in Persian